

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Οι πολιτικές συνταγές που χρησιμοποιούνται για τις χώρες που λαμβάνουν στήριξη από το ΔΝΤ έχουν αποτύχει θεαματικά σε πολλές χώρες του κόσμου και συνήθως καταλήγουν σε μια τεράστια αναδιάρθρωση του χρέους και σε οριστική εγκατάλειψη των επιβαλλόμε-

νων μεταρρυθμίσεων. Αυτό τονίζει ο Δημήτρης Β. Παπαδημητρίου, εκτελεστικός αντιπρόεδρος και Provost στο Bard College στη Νέα Υόρκη, πρόεδρος του Levy Economics Institute του Bard College και καθηγητής Οικονομικών στην έδρα «Jerome Levy».

Δημήτρης Β. Παπαδημητρίου, εκτελεστικός αντιπρόεδρος και Provost στο Bard College στη Νέα Υόρκη

ΣΤΟΝ ΧΑΡΗ ΣΑΒΒΙΔΗ

Ταμείο... «Μάρσαλ» για την ανάπτυξη

Η λύση στην κρίση της Ευρωζώνης μπορεί να προκύψει μόνο με την εμφάνιση μιας πολιτικής ηγεσίας με όραμα και θάρρος. Η λύση για την ελληνική οικονομική κρίση δεν βρίσκεται στην έξοδο από το ευρώ.

Σε πρόσφατη Σύνοδο του ΔΝΤ παρουσιάστηκε έρευνα του Οργανισμού από την οποία προκύπτει ότι όλο αυτό το διάστημα είχαν υποεκτιμηθεί οι συνέπειες των πολιτικών λιτότητας στην ανάπτυξη. Σας εξήγησε;

Κάθε χώρα που λαμβάνει στήριξη από το ΔΝΤ υπόκειται πάντα σε μια σειρά όρων που περιλαμβάνουν την αναδιάρθρωση των δημόσιων οικονομικών για την εξάλειψη των ελλειμμάτων και μια νεοφιλελεύθερη ατζέντα μεταρρυθμίσεων. Αυτές οι πολιτικές συνταγές έχουν αποτύχει θεαματικά σε πολλές χώρες

του κόσμου, και συνήθως καταλήγουν σε μια τεράστια αναδιάρθρωση του χρέους και την οριστική εγκατάλειψη των επιβαλλόμενων μεταρρυθμίσεων. Όταν αυτοί οι συγκεκριμένοι όροι επιβάλλονται σε χώρες που δεν χρησιμοποιούν το δικό τους κυρίαρχο νόμισμα, όπως συμβαίνει με τις χώρες της ζώνης του

ευρώ, τα αποτελέσματα τείνουν να είναι ακόμη πιο αβυσσαλέα. Ήταν ζήτημα χρόνου πριν καταλήξουν οι υπάλληλοι του ΔΝΤ στην αναγνώριση της αποτυχίας αυτών των πολιτικών. Οι νεοφιλελεύθερες μεταρρυθμίσεις βασίζονται στο οικονομικό δόγμα των ακαλίνωτων αγορών, που έχει αποδειχθεί άκρως καταστροφικό. Αναπτύχθηκε στις ΗΠΑ (η «Συναίνεση της Ουάσιγκτον») ως μέσο για την επιτάχυνση της οικονομικής μεγέθυνσης εξαιτίας των χαμηλών ποσοστών ανάπτυξης που βίωναν οι χώρες στον αναπτυσσόμενο κόσμο. Αυτό το μοντέλο έγινε το modus operandi του ΔΝΤ και της Παγκόσμιας Τράπεζας. Δεδομένου ότι και οι δύο αυτοί οργανισμοί συνεχίζουν να επιβάλουν αυτές τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις ανεξάρτητα από τις οικονομικές συνθήκες της κάθε χώρας, η παραδοχή ότι δεν επιτυγχάνεται ο στόχος της ανάπτυξης θα εγείρει σοβαρά ερωτήματα αναφορικά με τη χρησιμότητά τους και την ίδια την ύπαρξή τους.

Ποια συνέπεια μπορεί να έχει η

κατάργηση του κοινωνικού κράτους στις πλουσιότερες ευρωπαϊκές οικονομίες;

Η διάλυση του κοινωνικού δικτύου ασφαλείας θα οδηγήσει σε ακόμη πολύ μεγαλύτερα επίπεδα ανισότητας και φτώχειας από αυτά που υπάρχουν σήμερα, και τα οποία βρίσκονται ήδη σε εκρηκτικά υψηλά επίπεδα. Αυτό είναι το μόνο σίγουρο. Η λύση στην κρίση της Ευρωζώνης μπορεί να προκύψει μόνο με την εμφάνιση μιας πολιτικής ηγεσίας με όραμα και θάρρος.

Πόσο επικίνδυνος είναι ο «δημοσιονομικός γκρεμμός» που καλείται να ξεπεράσει η αμερικανική οικονομία στα τέλη του χρόνου;

Ο «δημοσιονομικός γκρεμμός», αν τεθεί σε ισχύ, τουλάχιστον υπό την παρούσα του μορφή, θα αποτελέσει μια κρίσιμη καμπή όχι μόνο για τις ΗΠΑ, αλλά και για την παγκόσμια οικονομία. Η αμερικανική οικονομία θα οδηγηθεί με μαθηματική ακρίβεια σε μια νέα ύφεση, όπως προβλέπουν πρόσφατες μελέτες του Ινστιτούτου Levy και όχι μόνο, και η παγκόσμια οικονομία θα υποστεί σημαντικό πλήγμα. Αυτός είναι και ο λόγος που στην τελευταία συνεδρίαση των G-20 ακούστηκαν εκκλήσεις προς τις ΗΠΑ να μην θέσει σε εφαρμογή τις άμεσες περικοπές και τις αυξήσεις φόρων που υπαγορεύει ο Νόμος για τον Έλεγχο του Προϋπολογισμού. Η επανεκλογή Ομπάμα ενδέχεται να οδηγήσει σε τροποποίηση της συμφωνίας για τα μέτρα λιτότητας, αλλά κάποια εκδοχή λιτότητας είναι δυστυχώς σχεδόν βέβαιο ότι θα επικρατήσει. Οι ρυθμοί ανάπτυξης του αμερικανικού ΑΕΠ είναι εξασθενημένοι και πρέπει να επιταχυνθούν. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μόνο με μέτρα τόνωσης της οικονομίας και με μια πολιτική πλήρους απασχόλησης όπου ο δημόσιος τομέας μετατρέπεται σε μηχανή ανάπτυξης.

Τις τελευταίες δεκαετίες η συντήρηση της αγοραστικής δύναμης των εργαζομένων στηρίχθηκε κυρίως στη «φούσκα» του δανεισμού. Είναι δυνατό να αποληρωθούν όλα αυτά τα δάνεια, κρατών και ιδιωτών ή προβάλλει ως μονόδρομος η παγκόσμια αναδιάρθρωση χρέους;

ΤΙ ΕΙΠΕ ΓΙΑ ...

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΥΠΟΤΙΜΗΣΗ

Περιορισμένης διάρκειας το πρόγραμμα λιτότητας

Η πολιτική της εσωτερικής υποτίμησης δείχνει αδιέξοδη ακόμα και αν υπάρξει νέο «κούρεμα» στο χρέος. Είναι μονόδρομος η κανονική (εξωτερική) υποτίμηση; Μπορεί η ελληνική οικονομία να επιβιώσει της εξόδου από την Ευρωζώνη;

Υπό τις παρούσες συνθήκες, η ελληνική οικονομία δεν μπορεί να γίνει πιο ανταγωνιστική από αυτή της Γερμανίας και των άλλων ευρωπαϊκών χωρών, ιδίως εκείνες του Βορρά. Η ιδέα ότι όλες οι χώρες πρέπει να είναι εξίσου ανταγωνιστικές οδηγεί σε μια κούρσα προς τα κάτω, που καμία χώρα δεν μπορεί να κερδίσει. Η έξοδος από το ευρώ συνεπάγεται δυσκολίες που θα είναι πολύ δύσκολο να ξεπεραστούν, δηλαδή ελλείψεις στα καύσιμα, στα φάρμακα και σε άλλες ανάγκες. Από την άλλη πλευρά, η συνέχιση του προγράμματος λιτότητας δεν μπορεί να διαρκέσει πολύ περισσότερο πριν από το σημείο βρασμού, με επικίνδυνες ιδεολογικές μετατοπίσεις.

Τα ιδιωτικά και δημόσια επίπεδα χρέους των οικονομιών των ΗΠΑ, της Ευρώπης και της Ιαπωνίας είναι πολύ υψηλά και το ζήτημα της βιωσιμότητας του χρέους έχει καταλάβει κεντρική θέση στη δημόσια συζήτηση. Ωστόσο, οι χώρες με κυρίαρχα νομίσματα δεν μπορούν ποτέ να χρεοκοπήσουν, και ως εκ τούτου το χρέος τους μπορεί να διατηρηθεί βιώσιμο σε πολύ υψηλά επίπεδα. Αυτό, ωστόσο, δεν ισχύει για τις χώρες που χρησιμοποιούν ξένο νόμισμα, όπως είναι η περίπτωση των χωρών της ζώνης

του ευρώ. Σε αυτές τις χώρες, τα υψηλά επίπεδα χρέους δεν είναι βιώσιμα και οι δανειστές δεν πρόκειται ποτέ να πληρωθούν στο άρτιο, ειδικά σε χώρες χωρίς σημαντική βιομηχανική βάση, όπως η Ελλάδα.

Μέσα σε αυτό το περιβάλλον η Ελλάδα βρίσκεται εδώ και τρία χρόνια στο επίκεντρο της κρίσης. Η εκάστοτε ελληνική κυβέρνηση (Παπανδρέου, Παπαδήμου, Σαμαρά ή όποια μελλοντική) έχει ουσιαστικά περιθώρια ελιγμών ή οι εξελίξεις καθορίζονται τελικά αποκλειστικά σε διεθνές επίπεδο;

Η Ελλάδα δεν έχει παίξει σωστά τα χαρτιά της σε καμία φάση της κρίσης. Οι προοπτικές της χώρας έχουν πλέον στενέψει πολύ και η διαπραγματευτική της θέση είναι περιορισμένη. Ωστόσο, αν υποθέσει κανείς ότι οι ηγέτες της Βόρειας Ευρώπης ανησυχούν για το φαινόμενο του ντόμινο είτε λόγω μιας ελληνικής χρεοκοπίας είτε λόγω εξόδου από το ευρώ, τότε υπάρχει χώρος για ελιγμούς, ειδικά τώρα που η Ισπανία έχει μπει σε μπελάδες και οι οικονομίες της Πορτογαλίας και της Ιρλανδίας παραπαίουν. Αλλά δεν νομίζω ότι η σημερινή κυβέρνηση είναι αυτή που θα παίξει σωστά τα χαρτιά της. Ως εκ τούτου, η τύχη της χώρας, για το παρόν και το μέλλον, εξαρτάται από τις αποφάσεις της τρόικας.

Οι «πληγές» στην ελληνική οικονομία από την κρίση (μείωση ΑΕΠ, αύξηση ανεργίας και φτώχειας) είναι ήδη πολύ μεγαλύτερες των αντίστοιχων προ δεκαετίας στην Αργεντινή. Έπρεπε η Ελλάδα να ακολουθήσει άλλο δρόμο το 2010, ενδοεθνικώς εκτός Ευρωζώνης;

Η Ελλάδα δεν είναι η Αργεντινή του 2001. Μια ευρωπαϊκή διάσωση ήταν απαραίτητη, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι τα προγράμματα διάσωσης που εξασφαλίστηκαν ήταν τα κατάλληλα. Κατά την άποψή μου, η λύση για την ελληνική οικονομική κρίση δεν βρίσκεται στην έξοδο από το ευρώ, αν και αυτή η επιλογή δεν μπορεί τώρα να αποκλειστεί εξαιτίας των οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών που επικρατούν και της συνεχιζόμενης επίθεσης της λιτότητας. Ελπίζει κανείς ότι για να αποφευχθεί η καταστροφή της εξόδου από το ευρώ θα ενεργοποιηθεί λίαν σύντομα ένα συνδυασμένο πρόγραμμα πρωτοβουλιών ανάπτυξης που θα χρηματοδοτείται από ένα Ταμείο τύπου Μάρσαλ της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων, θα προκύψει ένα ακόμα μεγάλο «κούρεμα» από την ΕΚΤ και τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες που έχουν δανείσει χρήματα στην Ελλάδα, και θα προχωρήσει γρήγορα η ιδέα της ευρωπαϊκής τραπεζικής ένωσης για την ασφάλιση των καταθέσεων προκειμένου να σταματήσουν οι συνεχιζόμενες τραπεζικές επιδρομές.

Η Ελλάδα δεν έχει παίξει σωστά τα χαρτιά της σε καμία φάση της κρίσης. Οι προοπτικές της χώρας έχουν πλέον στενέψει πολύ και η διαπραγματευτική της θέση είναι περιορισμένη.